

Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки
Факультет культури і мистецтв
Кафедра музично-практичної підготовки

СИЛАБУС
вибіркової навчальної дисципліни

“ІНСТРУМЕНТОЗНАВСТВО ТА ІНСТРУМЕНТУВАННЯ ”

Ступінь вищої освіти:	БАКАЛАВР
Освітня кваліфікація:	Бакалавр музичного мистецтва
Професійна кваліфікація:	Керівник музичний. Викладач початкових спеціалізованих мистецьких навчальних закладів. Організатор у сфері культури і мистецтва

I. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітня програма, освітній рівень	Характеристика навчальної дисципліни
Денна / заочна форма навчання	02 – культура і мистецтво 025 – Музичне мистецтво бакалавр	Вибіркова
Кількість годин / кредитів 120 / 4		Рік навчання 3
		Семестр 6-ий
ІНДЗ: <u>немає</u>		Лекції 20 год.
		Практичні (семінарські) 20 год. Лабораторні 20 год. Індивідуальні _____ год.
		Самостійна робота 52 год.
		Консультації 8 год.
	Форма контролю: диференційований залік	
Мова навчання	українська	

II. Інформація про викладача

Прізвище, ім'я та по батькові **Охманюк Віталій Федорович**

Науковий ступінь **кандидат мистецтвознавства**

Вчене звання **доцент**

Посада **доцент кафедри музично-практичної підготовки**

Контактна інформація (050 5646275, ел. адреса: fedorovuch1@ukr.net)

Дні занять (<https://eenu.edu.ua/uk/structure/faculties-and-institutes/fakultet-kulturi-i-mistectv-0?>)

III. Опис дисципліни

1. Анотація курсу.

Курс «Інструментознавство та інструментування» передбачає вивчення основ загального інструментознавства та основ практичного інструментування. Він розрахований на студентів спеціальності «Музичне мистецтво», що навчаються гри на музичних інструментах на першому (бакалаврському) рівні вищої освіти. Основну увагу предмета зосереджено на головних властивостях (акустичних, технічних й виражальних) музичних інструментів, що використовуються ансамблевому (оркестровому) виконавстві. На заняттях, відповідно до теми та рівня музичної підготовки студентів, використовуються партитури (оркестрові, ансамблеві), аудіо-, відео записи музичних творів.

2. Пререквізити *«Оркестровий клас», «Фортепіано та інструментальний ансамбль», «Художня лабораторія виконавського мистецтва», «Виконавський практикум»/*

Постреквізити *«Основи теорії музики», «Гармонія та сольфеджіо», «Аналіз, композиція та контрапункт», «Оркестровий клас».*

3. Мета навчальної дисципліни:

- підготовка високопрофесійного керівника інструментального колективу до педагогічної та творчої діяльності;
- виховання активної творчої особистості майбутнього фахівця з музичного мистецтва та керівника інструментального колективу з глибокими теоретичними знаннями та відповідними практичними навичками.

4. Завдання навчальної дисципліни:

- ознайомлення студентів з музичними інструментами (народними, класичними), що використовуються в Україні, їх походженням, розвитком, конструкцією, класифікацією, музично-виражальними засобами та іншими відомостями;
- засвоєння студентами елементарних навичок створення простих інструментальних партитур (ансамблевих, оркестрових).

5. Результати навчання (компетентності).

Студенти повинні **знати**:

- теоретичні основи музичного інструментарію (історія створення, звуковиразові характеристики, способи їх поєднання у музичному колективі: ансамбль, оркестр);
- основні акустичні, технічні та виражальні характеристики музичних інструментів;
- розташування оркестрових інструментів у партитурі (ансамблева, оркестрова);
- основи запису партитури (ансамблева, оркестрова).

Студенти повинні **вміти**:

- охарактеризувати оркестровий музичний інструмент (стрій, діапазон, способи гри);
- здійснити запис ансамблевої (оркестрової) партії;
- правильно записати ансамблеву (оркестрову) партитуру;
- визначити ансамблеву (оркестрову) функцію кожної з партій;
- підібрати музичний матеріал для створення ансамблевої (оркестрової) партитури;
- здійснити аналіз ансамблевої (оркестрової) партитури за складом інструментів та ефективністю їх поєднання.

6. Структура навчальної дисципліни.

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин						*Форма контролю / Бали
	Усього	Лек.	Практ. (Семін)	Лабор.	Сам. роб.	Конс.	
Змістовий модуль 1. Музичні інструменти оркестру українських народних інструментів							
Тема 1. Поняття про музичний інструмент, про музичне українське інструментознавство.	8	2	2		4		ДС/4
Тема 2. Історія розвитку, види і типові склади оркестрів народних інструментів.	8	2	2		4		ДС/4
Тема 3. Народні струнні інструменти – основні акустичні, технічні, виражальні властивості.	8	2	2		4		ДС/4
Тема 4. Народні духові та ударні інструменти – основні акустичні, технічні, виражальні властивості.	8	2	2		4		ДС/4
Тема 5. Народні ударні інструменти – основні акустичні, технічні, виражальні властивості.	12	2	2		4	4	ДС/4
Разом за змістовним модулем 1	44	10	10		20	4	20
Змістовий модуль 2. Музичні інструменти симфонічного оркестру. Інструментування							
Тема 6. Симфонічний оркестр: історія розвитку, особливості звучання.	12	2	2		8		ДС/4
Тема 7. Основні акустичні, технічні, виражальні властивості інструментів симфонічного оркестру.	8	2	2		4		ДС/4
Тема 8. Інструментування та його завдання.	12	2	2	4	4		ДС/4
Тема 9. Оркестрові (ансамблеві) функції інструментальних партій.	18	2	2	10	4		ДС/4
Тема 10. Типи оркестрової фактури. Створення партитури: інструментування.	26	2	2	6	12	4	ДС/4
Разом за змістовним модулем 2	76	10	10	20	32	4	20

Модульна контрольна робота							МКР/60
Всього годин / Балів	120	20	20	20	52	8	100

6.1. Теми практичних занять

№ з/п	Тема	*Форма контролю /Кількість годин
1.	Поняття про музичний інструмент. Сфера побутування українських народних інструментів. Автохтонні та автентичні інструменти. Поняття про музичне інструментознавство, українське інструментознавство.	ДБ/2
2.	Класифікація музичних інструментів. Акустика музичних інструментів. Ознайомлення з партитурами різних видів ансамблів та оркестрів. Розташування інструментів в оркестрі	ДБ/2
3.	Історія розвитку оркестрів народних інструментів. Види і типові склади оркестрів, ансамблів: оркестр народних інструментів мішаного складу, оркестр українських народних інструментів, ансамбль баянів, духові оркестри, ансамбль домр, ансамбль бандур.	ДБ/2
4.	Народні струнні інструменти – основні акустичні, технічні, виражальні властивості. Щипкові інструменти (<i>домра, кобза, бандура, торбан, гітара</i>): стрій, діапазон, способи гри, використання, особливості звучання. Смичково-ударні інструменти (<i>басоля</i>), струнно-ударні інструменти (<i>цимбали, козобас</i>), фрикційні інструменти (<i>ліра, бугай</i>): стрій, діапазон, способи гри, використання, особливості звучання	ДБ/2
5.	Народні духові інструменти – основні акустичні, технічні, виражальні властивості. Свисткові інструменти (<i>свистун, окарина, сопілка, кувця</i>), язичкові інструменти (<i>ріжок, дуда, сурма, дрімба, баян, акордеон, концертина, бандонеон</i>), мундштучні інструменти (<i>трембіта, козацька труба, ріг</i>): стрій, діапазон, способи гри, використання, особливості звучання	ДБ/2
6.	Народні ударні інструменти – основні акустичні, технічні, виражальні властивості. Мембранні інструменти (<i>литаври, бубон, великий барабан, бухало, тарілка</i>), самозвучні інструменти (<i>підкова, тарілки</i>), шумові інструменти (<i>деркач, торохкало, брязкальця, рубель і качалка</i>): способи гри, використання, особливості звучання	ДБ/2
7.	Симфонічний оркестр: історія розвитку, особливості звучання. Види оркестрів. Розташування інструментів в оркестрі	ДБ/2
8.	Струнно-смичкові інструменти – основні акустичні, технічні, виражальні властивості. <i>Скрипка, альт, віолончель, контрабас, арфа</i> : стрій, діапазон, способи гри, використання	ДБ/2
9.	Духові інструменти – основні акустичні, технічні, виражальні властивості. Група дерев'яних духових інструментів (<i>флейта, гобой, кларнет, фагот, контрафагот, саксофони</i>). Група мідних духових інструментів (<i>валторна, труба, тромбон, туба</i>): стрій, діапазон, способи гри, використання.	ДБ/2

10.	Ударні інструменти – основні акустичні, технічні, виражальні властивості: з визначеною висотою (<i>литоаври, дзвіночки, ксилофон, вібрафон, челеста, дзвони</i>): стрій, діапазон, способи гри, використання; без визначеної висоти (<i>трикутник, канстаньєти, бубон і тамбурін, малий барабан, великий барабан, тарілки, тамтам</i>): рідковживані інструменти (бонги, том-том, коробочка, сирена); клавішні інструменти (<i>фортепіано, орган</i>); способи гри, використання.	ДБ/2
Разом		ДБ/20

6.2. Теми лабораторних занять

№ з/п	Тема	*Форма контролю /Кількість годин
1.	Інструментування та його завдання Ознайомлення з партитурами різних видів оркестрів. Особливості їх запису.	РЗ/К/2
2.	Оркестрова партитура. Правила запису партитури. Створення партитури: інструментування (перекладення, аранжування, обробка)	РЗ/К/2
3.	Ансамблеві (оркестрові) функції і правила запису інструментальних партій: мелодія	РЗ/К/2
4.	Ансамблеві (оркестрові) функції і правила запису інструментальних партій: контрапункт	РЗ/К/2
5.	Ансамблеві (оркестрові) функції і правила запису інструментальних партій: гармонічна педаль	РЗ/К/2
6.	Ансамблеві (оркестрові) функції в правила запису інструментальних партій: ритмічно-гармонічна фігурація	РЗ/К/2
7.	Ансамблеві (оркестрові) функції і правила запису інструментальних партій: бас	РЗ/К/2
8.	Типи оркестрової факутури	РЗ/К/2
9.	Аналіз клавіру .Особливості інструментування з клавіру	РЗ/К/2
10.	Переінструментування з симфонічної партитури на партитуру оркестру українських народних інструментів	РЗ/К/2
Разом		РЗ/К/20

6.3. Самостійна робота

№ з/п	Завдання	*Форма контролю /Кількість годин
1.	Визначити поняття про музичне українське інструментознавство, про музичний інструмент. Розглянути сферу побутування українських народних інструментів. Автохтонні та автентичні інструменти. Класифікувати українські музичні інструменти.	ІРС/4
2.	Ознайомитись з партитурами різних видів оркестрів (ансамблів) українських народних інструментів. Здійснити порівняльний аналіз партитур. Оркестр народних інструментів мішаного складу. Оркестр українських народних інструментів. Ансамбль баянів. Духові оркестри. Ансамбль домр. Ансамбль бандур. Вивчити Розташування інструментів	ІРС/4

	в оркестрі.	
3.	Народні струнні інструменти. Знайти і надати додаткову інформацію про історію музичних інструментів, майстрів-конструкторів, виконавці на музичних інструментах (відповідно до теми)	ІРС/4
4.	Народні духові інструменти. Знайти і надати додаткову інформацію про історію музичних інструментів, майстрів-конструкторів, виконавці на музичних інструментах (відповідно до теми)	ІРС/4
5.	Народні ударні інструменти. Знайти і надати додаткову інформацію про історію музичних інструментів, майстрів-конструкторів, виконавці на музичних інструментах (відповідно до теми)	ІРС/4
6.	Ознайомитися з історією виникнення та розвитку сучасних оркестрів. Визначити функції і правила запису інструментальних партій симфонічного оркестру та оркестру українських народних інструментів	ІРС/8
7.	Інструменти симфонічного оркестру. Знайти й надати додаткову інформацію про історію створення інструментів симфонічного оркестру, майстрів-конструкторів, виконавців (струнно-смичкова група, духові інструменти, ударні і клавішні інструменти)	ІРС/4
8.	Визначити завдання та функції галузі музичного мистецтва – інструментування. Зробити практичний аналіз музичних творів для оркестрів відомих композиторів-класиків	ІРС/4
9.	Здійснити порівняльний аналіз партитур симфонічного оркестру різних складів (визначених викладачем) за складом інструментів, за способами їх поєднання. Вивчити особливості запису партитур	ІРС/4
10.	Створити оркестрову (ансамблеву) партитуру (музичний епізод), поєднавши музичні інструменти різних груп	ІРС/12
	Разом	ІРС/ 52

*Форма контролю: ДС – дискусія, ДБ – дебати, РЗ/К – розв’язування задач / кейсів, ІРС – індивідуальна робота студента, МКР / КР – модульна контрольна робота/ контрольна робота.

6.4. Консультації

Надання методичної допомоги, забезпечення ілюстрованим матеріалом.	8
--	---

IV. Політика оцінювання

Політика викладача щодо студента. Відвідування занять студентами є обов’язковими, допускаються пропуски занять з поважних причин (хвороба студента, сімейні обставини).

Теми пропущених занять повинні бути відпрацьовані студентом самостійно і здані викладачу у вигляді індивідуальних робіт. Якщо студент має вагомні причини, що не дозволяють йому відвідувати лекції або практичні заняття, він може перейти на вільний графік з дозволу декана факультету.

Політика щодо академічної доброчесності. Підготовка здобувача вищої освіти до практичних і лабораторних занять є самостійним. За потреби студент може отримати консультацію у викладача у поза аудиторний час.

Очікується, що студенти будуть дотримуватись етичних норм та не допускати обману та плагіату. Обман та плагіат включають подання робіт, які є не вашими особистими розробками, копіювання чужих ідей без відповідного цитування.

Політика щодо дедлайнів(крайній термін) та перескладання.

Диференційований залік проводиться в терміни визначені деканатом у 6-му семестрі.

Студентам, що не з'явилися на диференційований залік з поважних причин дозволяється перескладання в інший термін встановлений деканатом. Крайній термін здачі заліку дозволяється деканатом тільки в присутності комісії з трьох викладачів, які визначив деканат, включаючи викладача, який вів дисципліну.

V. Підсумковий контроль

1. Розподіл балів та критерії оцінювання за модульною системою

Поточний модуль (max = 40 балів)										Модульний контроль (max = 60 балів)	Загальна кількість балів
Модуль 1					Модуль 2					МКР	
Змістовний модуль 1					Змістовний модуль 2						60
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10		
4	4	4	4	4	4	4	4	4	4		

Критерії оцінювання:

Успішне розкриття питань по темі оцінюється 4 балами; добре розкриття – 3 балами; неповне розкриття – 2 балами; часткове розкриття – 1 балом; не розкриття питання – 0 балів.

Загальна сума поточного контролю становить **40 балів**.

Після освоєння змістовного модуля № 1, № 2 – виконується модульна контрольна робота, яка оцінюється **60 балів**.

Якщо поточна семестрова оцінка становить не менше **75 балів**, то за письмовою згодою студента вона може зарахуватися як підсумкова оцінка з дисципліни. У протилежному випадку, або за бажанням підвищити рейтинг, студент складає **диференційований залік**. При цьому бали, набрані за результатами модульних контрольних робіт анулюються.

2. Структура та критерії оцінювання диференційованого заліку

I. Відповідь (усна) на два теоретичні питання з курсу – **30 балів**

Перше питання (теми 1-5 «Музичні інструменти оркестру українських народних інструментів»). Друге питання (теми 6-10 «Музичні інструменти симфонічного оркестру. Інструментування»).

Критерії оцінювання

- Повна правильна відповідь – **27-30 балів**;
- Неповна правильна відповідь – **22-26 балів**;
- Відповідь частково правильна – **18-21 балів**;
- Відповідь зі значними похибками – **11-17 балів**;
- Відповідь неправильна – **1-10 балів**;
- Відповідь відсутня – **0 балів**.

II. Третє питання – представлення ансамблевої партитури (епізод з 16 т.):

Критерії оцінювання

- Успішно виконано інструментування – **27-30 балів**;
- Незначні похибки в партитурі – **22-26 балів**;
- Інструментування частково правильне – **18-21 балів**;
- партитура зі значними похибками – **11-17 балів**;
- Інструментування здійснено неправильно – **1-10 балів**;
- Завдання не виконано – **0 балів**.

VI. Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
		Для диференційованого заліку
90 – 100	A	Відмінно
82 – 89	B	Дуже добре
75 - 81	C	Добре
67 -74	D	Задовільно
60 - 66	E	Достатньо
1 – 59	FX	Незадовільно

VI. Рекомендована література та інтернет-ресурси

1. Барсова І. Книга про оркестр.– К.: Музич. Україна, 1988.– 157 с.
2. Гордійчук М. Історія української музики.– К.: Наук. думка, 1989.– Т. 1.– 241 с.
3. Гуменюк А. Українські народні музичні інструменти.– К.: Музич.Україна, 1967.– 241 с.

4. Гуцал В. Грає оркестр українських народних інструментів. – Райдуга, 1978.– № 11.– 165 с.
5. Гуцал В. Інструментовка для оркестру українських народних інструментів.– К.: Музич. Україна, 1988.– 79 с.
6. Давидов М. Історія виконавства на народних інструментах. (Українська академічна школа): підруч. [для вищ. та серед. муз. навч. закл.]. – К.: НМАУ ім. П. І. Чайковського, 2005. – 420 с.
7. Дейнега В. Музичний інструментарій як показник специфіки оркестру народних інструментів.– Науковий вісник НМАУ ім. П. І. Чайковського. – Вип. 22: Музичне виконавство. – Кн. 8. – К., 2002. – С. 119–129.
8. Іванов П. Г. Оркестр українських народних інструментів.– К.: Музич. Україна, 1981.– 110 с.
9. Ільченко О. Народне оркестрове виконавство: аматорство і проблеми художності: монографія. – К.: КДІК, 1994. – 116 с.
10. Кучерук В.Ф., Кучерук Н. П., Олексюк О.М. Оркестровий клас: навч. посіб. для вищих навч. закл. – Луцьк: Волин.нац.ун-т ім. Лесі Українки, 2010. – 240 с.
11. Кучерук В. Ф. Інструментальний ансамбль : хрестоматія для вищих навч. закл. – Луцьк : Східноєвроп. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2014. – 148 с.
12. Лапченко В. Методика початкового навчання.– К.: Музич. Україна, 1985.
13. Лисенко М. Народні музичні інструменти на Україні.– К.: Мистецтво, навчання гри в оркестрі народних інструментів.– 1955.
14. Розанов В. Инструментоведение.– М.: Совет. композитор, 1981.– 130 с.
15. Роговська Є. В., Рутецький В. В. Оркестр народних інструментів: навчально-методичний посібник. – Житомир: ЖДУ ім. І.Франка, 2014. – 220 с.
16. Сідлецька Т. І. Практична культурологія. Історія народно-оркестрового виконавства України. Ч.2 Навчальний посібник [Електронний ресурс]. – Вінниця ВНТУ, 2011. – 73 с. Режим доступу: <http://posibnyku.vntu.edu.ua/pdf/000803.pdf>
17. Сточанська М. П. Лесі Українці: зб. ансамблевих партитур (перекладення, аранжування, обробка) творів з репертуару тріо бандуристок «Дивоструни». – Луцьк: Волин. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2011. – 132 с.
18. Сточанська М. П. Напровесні: збірник ансамблевих партитур (аранжування, обробка) творів із репертуару тріо бандуристок «Дивоструни». – Луцьк: Східноєвр. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2014. – 128 с., іл., CD.
19. Хоткевич Гнат. Музичні інструменти українського народу.–Х., 2002.– 288 с.
20. Хащеватська С. Інструментознавство. Підручник для вищих навчальних закладів культури і мистецтв III-IV рівнів акредитації – Вінниця, НОВА КНИГА, 2008. – 256 с.
21. Черкаський Л. Українські народні музичні інструменти.– К.: Техніка, 2003.– 264 с.

22. Шиманський П.Й. Грає інструментальний ансамбль «Експромт»: навч. посіб. для студ мистецьких навч. закл. III-IV рівнів акредитації: у 2 ч. Ч I. – Луцьк: – Східноєвроп. нац. ун-т імені Лесі Українки, 2013. – 142 с.
23. Шиманський П.Й. Грає інструментальний ансамбль «Експромт»: навч. посіб. для студ мистецьких навч. закл. III-IV рівнів акредитації: у 2 ч. Ч II. – Луцьк: – Східноєвроп. нац. ун-т імені Лесі Українки, 2013. – 134 с.
24. Юцевич Ю. Словник музичних термінів.– К.: Музич. Укр., 1977.– 206 с.
25. Яремко Б. Уторопські сопілкові імпровізації.– Рівне: Ліста, 1997.– С.4.